Läkarförbundets framtida struktur

Medlemmar måste snabbt kunna påverka förbundets politik

Traditionella demokratiska processer och arbetssätt kan leda till att en organisation blir överspelad och inte kan påverka frågor i önskad utsträckning. Läkarförbundet behöver därför en organisation där medlemmarnas synpunkter snabbt kan få genomslag.

Denna åsikt förs fram i det diskussionsunderlag som utredningen om demokratin i förbundet presenterat.

Centralstyrelsen tillsatte för ett år sedan en utredning om förbundsstrukturen. Uppgiften är att se över yrkes-, lokal- och specialitetsföreningarnas roll och inflytande i förbundet, överväga struktur- och samarbetsformer för lokalföreningarna samt att utvärdera demokratin i förbundet.

Utredningen, som leds av förbundets ordförande Robert Leth, har till årets fullmäktige avlämnat en delrapport, »Diskussionsunderlag om demokrati- och inflytandefrågor».

En viktig uppgift för förbundet är att skapa en syntes av de olika åsikter som finns inom läkarkåren. Förbundet ska företräda läkarkåren som helhet och har därmed ett överordnat intresse av att se till alla medlemmars bästa.

Men i en representativ demokrati uppkommer det naturligtvis situationer där medlemmarna är missnöjda med något beslut som fattats av de valda företrädarna. Ofta tar sig missnöjet uttryck i klagomål på demokratin inom organisationen.

Viktigt med kommunikation

För att motverka missnöje krävs information om vilka frågor som är aktuella och åt vilket håll utvecklingen är på väg. Dessutom krävs en dialog med medlemmarna för att demokratin ska fungera bra. Ju bättre kommunikationen och informationen fungerar, desto bättre fungerar demokratin i organisationen. Arbetsgruppen anser att med många engagerade förtroendemän stärks demokratin. Med få förtroendemän stärks kansliets ställning medan demokratin försvagas.

Arbetsgruppen är medveten om att förbundsorganisationen ibland upplevs trög och svårarbetad. Ibland är det också svårt att komma fram till en gemensam uppfattning därför att så många intressegrupperingar har möjlighet att lämna synpunkter i olika frågor. Arbetsgruppen anser att detta är ett uttryck för att organisationen är förtroendemannastyrd.

Ur demokratisk synpunkt är det en styrka att kunna låta så många olika intressegrupperingar som möjligt komma till tals i olika frågor. Det talar för att förbundets organisation med såväl yrkesföreningar som lokalföreningar och specialitetsföreningar är en ändamålsenlig organisation.

En förutsättning för en fungerande organisation är att medlemmarna accepterar den politik som förs och de beslut som fattas, dvs att den politiska ledningen är legitim. Och då måste informationen och kommunikationen fungera i båda riktningarna.

Arbetsgruppen menar att förbundets förtroendemän måste ha förmågan att bedöma vilka beslut som kan komma att bli legitima i medlemskåren även om de vid tillfället för beslutet kanske inte är helt förankrade. Förutsättningen för att kunna arbeta så är att förtroendemännen är representativa för alla medlemsgrupper och konstellationer inom förbundet.

Nya krav för framtiden

I dagens kommunikationssamhälle och med förbundets alltmer breddade verksamhetsområde ställs det nya krav på förbundet. Såväl medlemmar som motparter och samhällsföreträdare förväntar sig att Läkarförbundet ska lämna synpunkter och delta i debatten.

Medlemmarna kräver att förbundet ska höras och synas, samtidigt som de förväntar sig att framförda synpunkter är väl förankrade. Arbetsgruppens slutsats är att det strategiska arbete som sker snabbt kommer i motsatsställning till kravet på bred förankring.

Eftersom traditionella demokratiska processer kan leda till att förbundet inte kan påverka frågor i önskad riktning, menar arbetsgruppen att det gäller att skapa en organisation där medlemmarnas synpunkter snabbt kan få genomslag. Beslutsordningen måste därför vara flexibel, men den måste också vara känd bland medlemmarna.

Det torde inte vara unikt för Läkarförbundet att medlemmar anser att det bör finnas både representativ och direkt demokrati i förbundet. Arbetsgruppen anser att centralstyrelsen bör vara uppmärksam på när det kan vara lämpligt att försöka ge medlemmarna mer direktinflytande i en viss fråga.

Olika modeller

Lokalföreningarna respektive yrkesföreningarna och Medicine studerandes förbund, MSF, har vardera hälften av platserna i Läkarförbundets fullmäktige, förbundets högsta beslutande organ. Inför en diskussion om fullmäktiges sammansättning har arbetsgruppen tagit fram tre alternativa modeller. Gemensamt för dem är att studenterna förutsätts ha bibehållen representation.

I den första modellen väljs hela fullmäktige av yrkesföreningarna. Modellen kan motiveras med yrkesföreningarnas politiska ställning i förbundet. Med modellen kommer man ifrån att varje medlem har två röster vid val av delegat till fullmäktige. En annan fördel är att församlingen kan göras mindre och därmed mer effektiv.

Mot denna modell talar att den redan kan vara överspelad. Det nya förhandlingssystemet och utvecklingen på det arbetsrättsliga området har gjort att lokalföreningarna har fått en större politisk tyngd inom förbundet. För att modellen skulle kunna accepteras krävs det troligen att lokalföreningarnas representantskaps ställning omprövas.

Den andra modellen innebär att hela fullmäktige väljs av lokalföreningarna. Motivet för detta är att det är lokalföreningarna som utför det dagliga praktiska fackliga arbetet och företräder medlemmarna lokalt. Fördelarna är desamma som med den första modellen.

Nackdelen är att de större yrkesföreningarna kan bli alltför dominerande och att de små riskerar att förlora sitt inflytande. På sikt skulle yrkesföreningarna helt kunna förlora sin politiska roll och sitt inflytande. Risken finns då att förbundet blir mer tjänstemannastyrt.

Den tredje modellen innebär att fullmäktige väljs som idag av lokal- och yrkesföreningarna men därtill också av specialitetsföreningarna.

Fördelen med modellen är att specialitetsföreningarnas verksamhet skulle bli tydligare och deras ställning stärkas.

Nackdelen är att specialitetsföreningarnas företrädare inte brukar ha lika mycket facklig skolning som övriga företrädare. Med företrädare för specialitetsföreningarna i fullmäktige ändras också proportionerna mellan olika intressegrupperingar.

Kristina Johnson